

ВПЛИВ КРИЗОВОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Запорізька державна інженерна академія, кафедра філософії та суспільних наук

Нинішня криза, яка дістала назву глобальної, і в якій переплелися проблеми економічного, соціального, політичного, інтелектуального характеру, супроводжується переживанням кризи особистості, її ціннісних орієнтирів та духовності. Все більше вчених сьогодні визнають необхідність переходу людства до нового типу соціального буття, в якому духовність покликана відігравати важливу роль у становленні особистості як суб'єкта діяльності, творця всіх суспільних відносин. Занепокоєння науковців викликає нівелювання цінностей, які споконвіку лежали в основі життєтворчості спільнот [1].

У цьому випадку особлива місія випадає освіті. Для того, щоб вибудовувати нову систему цінностей, необхідно розуміння світових та локальних процесів і тенденцій розвитку сучасного кризового суспільства. Вища освіта передає цінності, які трансформуються в конкретні ціннісні уявлення і орієнтації. Освіта у вищих навчальних закладах виводить студента на новий рівень, вводить до світу культури, у процесі навчання йому передаються знання про цінності, у нього формуються вміння і навички, а виховання формує його ціннісні ставлення до світу. Готуючи студентів до роботи в нових соціально-економічних умовах, вищий навчальний заклад повинен формувати у них чіткі орієнтири життєдіяльності, вміння відділяти справжні цінності від уявних, сприймати та оцінювати складні, суперечливі явища і процеси, що відбуваються в українському суспільстві [2].

Для сучасної молоді людини стає все важчим знайти такі життєві орієнтири, які би допомогли їй досягнути внутрішньої гармонії та гармонії із соціальним і природнім середовищем. Все частіше в різних джерелах висловлюється думка про бездуховність сучасної епохи, втрату змісту життя та основ віри для багатьох наших сучасників. Проте є більша загроза – відсутню духовність може замінити хибна духовність. Швидке і тотальне розгортання кризових явищ у світовому масштабі яскраво показало економічну, політичну, соціальну неспроможність техногенного суспільства з його ігноруванням духовності як фундаментальної основи його життєздатності, і виявило необхідність пошуку таких ціннісних орієнтирів, які могли б стати міцною основою для прогресивного розвитку людства. С. Франк [3] казав про те, що людина зазнає величезної спокуси або відректись від усякої святині, або з похмурою впертістю вчепитися в уламки старої будівлі життя і з холодною ненавистю відвернутися від усього світу і замкнутися в собі. В такому розумінні нинішня криза може виконати роль «духовного чистилища» для кожного з нас, для суспільства і для людства в цілому, а вічні цінності повинні стати точками відліку у системі ціннісних координат особистості [1].

Одна із причин сьогоднішньої кризи полягає також і в тому, що цивілізація втратила орієнтири буття. Криза зруйнувала ілюзію благополуччя та завищених очікувань, що панували. Стереотипи і догми суспільства споживання втратили свій сенс. Глобальна криза є синонімом стратегічної нестабільності, яка пов'язана із необхідністю змін у системі соціальних оцінок та перспектив.

Потрібно шукати світоглядні, смислові засади кризи. Криза вимагає зміни змісту, установок світу та повсякденного життя, а також перебудови суспільних очікувань. Нові цінності, орієнтації та установки потрібні соціуму для того, щоб люди позбавились почуття безнадійності та глухого кута.

Проблема цінностей перебуває у центрі суспільної уваги, тому що їх руйнація загрожує деградацією, аморальністю і втратою духовності. Українському суспільству потрібно не просто відновити, а заново створити якісно нову систему цінностей та ціннісних

орієнтацій. Ці цінності як певні ментальні утворення мають співпадати з особистими та соціальними запитами нашого суспільства.

Ціннісні орієнтації особистості не тільки визначають мотивацію індивідуальної поведінки, але й становлять світогляд людини. Ціннісні орієнтації молоді формуються в процесі виховання і навчання. Причому навчання має на меті не стільки повідомити конкретні знання в певній галузі, скільки відтворити культурні та історичні нормативи, які сприяють самореалізації особистості. Через виховання здійснюється трансляція ціннісних орієнтацій від покоління до покоління як на вербальному, так і на невербальному рівнях.

Інтелектуально-освітні цінності необхідно розглядати в ракурсі розумового, творчого потенціалу, який, на жаль, значно знизився за останні роки. Цей феномен пов'язують, насамперед, з погіршенням фізичного та психічного здоров'я молодого покоління. Продовжує падати цінність розумової праці, освіти і знань. Студенти навіть не надають великої уваги знанням, не цінуючи їх. Сьогодні значно виросла нерівність у галузі освіти (з'явилися та існують елітарні навчальні заклади); вагомою загрозою для суспільства став відтік молодих мізків за кордон.

Суспільство, яке на перший план поставило матеріальне благополуччя та збагачення, формує відповідні культурні цінності і життєві потреби молоді. Електронні засоби масової інформації заповнюють значну частину їх вільного часу і виступають як важливий інструмент формування духовного світу, культурних цінностей та установок для сучасної молоді. Зокрема, для майже третини молодих людей перегляд телепередач є першочерговим заняттям у вільний час.

Класична культура починає втрачати цінність і привабливість. Сьогодні спостерігається тенденція до подальшої дегуманізації і деморалізації соціокультурних цінностей. У соціокультурних цінностях переважають споживацькі орієнтації. Усе це підтверджує важливість просвітницької місії системи освіти, причому найбільш важлива її частина лягає на вищу школу, оскільки саме в цей період у молоді формуються основні ціннісні орієнтації, які співвідносять її з оточуючим соціумом.

Сучасне кризове суспільство у стадії трансформації знаходиться у точці біфуркації відносно формування ціннісних орієнтацій, оскільки вимагає зміни уявлень про місце людини у сучасному світі, її роль і ставлення до цього світу. Сама ж людина є рушійною силою сучасного суспільства, його архітектором і будівничим. І у залежності від вибору суспільством шляху або реалізації творчого та духовного потенціалу сучасної молоді, або перешкоджання цьому, суспільство буде або у прогресивному русі до гармонійних суспільних відносин, або у режимі регресу і саморуйнування.

Список використаних джерел:

1. Поснова Т.П. Ціннісний вимір духовності особистості в кризовому суспільстві / Т.П. Поснова : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://vuzlib.com/content/view/632/94/>.
2. Пірен М. Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві на сучасному етапі / М. Пірен, О. Цілюрик : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://social-science.com.ua/article/648>.
3. Франк С.Л. Духовные основы общества / С.Л. Франк. – М.: Республика, 1992. – 511 с.

